

Malmö högskola
Lärarytbildningen

Barn och Ungdomsvetenskap

Examensarbete
15 högskolepoäng

Kommunikation i en flerspråkig förskola

Om språkutvecklande arbetssätt och barns samspel

Communication in a Multi- Language Pre-school

Jenny Rosengren

Lärarytbildningen 210hp
Huvudämne: Barn och Ungdomsvetenskap
Slutseminarium:2017-06-16

Examinator: Morten Korsgaard

Handledare: Mariann Enö

Sammanfattning/ Abstract

Uppsatsen handlar om barn med svenska som andraspråk och hur de kommunicerar med varandra och vuxna på förskolan. Syftet är att undersöka hur barn kommunicerar när de har flera olika språk att välja mellan, och hur pedagogerna arbetar med detta. Studien genomfördes på en förskola där det endast fanns ett fåtal barn med svenska som modersmål eller som har föräldrar med svenska som modersmål. Även pedagogernas perspektiv på barnens språk uppmärksammas i studien. Hur de arbetar med språkutvecklingen och med barn som inte har lärt sig det svenska språket än.

I uppsatsen används teorier av Vygotskji, Stern och Ladberg. De har utvecklat teorier inom barns lärande och lärande situationer. Vidare finns litteratur av bland annat Gibbons, som skriver om barn med flera språk.

Studien har gjorts med hjälp av observationer med filmkamera, samtal med pedagogerna och enkäter för att samla in det empiriska materialet. Resultatet av denna studie är att barnen talar övervägande svenska, med varandra och pedagogerna. Pedagogernas syfte är att barnen ska använda sig av det svenska språket när de är på förskolan för att ha en bra grund inför skolstarten.

Slutsatsen är att pedagogerna prioriterar att arbeta språkutvecklande med de här barnen och lägger mycket tid på att vara korrekta och använda ett nyanserat språk. Även om de helst ser att barnen ska kommunicera på svenska den tiden de är på förskolan anser de att modersmålet är ett bra stöd för barnen och att de barn som är nya får stöttning av andra barn med samma modersmål under den första tiden på förskolan.

Nyckelord: Kommunikation, språk, språkutveckling

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	5
2. Syfte och problemställningar.....	6
3. Forskningsöversikt och teoretisk förankring.....	7
3.1 Teoretiska perspektiv.....	7
3.2 Tidigare forskning.....	11
4. Metod och genomförande.....	13
4.1 Metodval.....	13
4.2 Urval, genomförande och forskningsetniska överväganden.....	14
4.3 Tillförlitlighet.....	15
4.4 Analysförfaranden.....	16
5. Resultat, analys och teoretisk tolkning.....	17
5.1 Resultat.....	17
5.1.1 Observationer och samtal.....	17
5.1.2 Enkäter.....	19
5.2 Teoretisk tolkning.....	23
6. Diskussion och slutsats.....	25
6.1 Resultatdiskussion.....	25
6.2 Slutsats.....	26
6.3 metoddiskussion.....	28
Referenslista.....	30
Bilaga 1.....	32
Bilaga 2.....	33

1. Inledning

Inspirationen till undersökningen kom under en Verksamhetsförlagd tidsperiod (VFT) i samma område som studien är gjord i. Det som studerades närmre är något som sågs under just den perioden. En ny pojke kom till avdelningen. Han hade samma modersmål som ett par av de andra barnen och han kommunicerade mest med dessa barn, både i den fria leken och under måltider etc. Ibland syntes och hördes det hur de förklarade för honom exempelvis vad en pedagog eller annat barn sa på svenska, på deras modersmål. Enligt Evenshaug och Hallen behöver pedagoger stötta samspelet mellan barnen i såna här situationer (Evenshaug & Hallen, 2001). Ett bra exempel på detta var vid måltiderna då alla barn var samlade runt bordet.

Pojken visade direkt en stor nyfikenhet, pekade undrande på saker och visade med sitt kroppsspråk att han ville veta. Smidt menar att små barn lär sig att peka på saker och förstår att detta kan vara ett verktyg för att uppnå något. De förmedlar vad de vill på ett tydligt sätt genom att peka och använda sitt kroppsspråk (Smidt, 2010). Då pojken, som nyinflyttad, inte alls hade det svenska språket kan hans situation jämföras med ett yngre barn som inte har utvecklat det verbala språket. Han hade, som jag tidigare nämnt, ett stort driv att lära och upprepade allt man sa och försökte om igen när det inte blev rätt. Enligt Skolverket (2010) har barn som får möjlighet att utveckla sitt modersmål lättare att ta till sig och lära sig det svenska språket och öka sina kunskaper även inom andra områden. Förskolan ska även bidra till att utveckla både modersmålet och det svenska språket.

Under den sista VFTn, som tillbringades i skolan träffades samma pojke på ibland under raster och i matsalen. Hans språk hade utvecklats mycket under detta år och utifrån denna utveckling utvecklades idén om att titta lite närmre på detta för att se hur kamraterna påverkar språkutvecklingen. Vygotskij skrev om att barn lär av varandra, något som Strandberg har fördjupat sig i med boken *Vygotskij i praktiken* (Strandberg, 2006) och detta syntes många gånger i olika leksituationer under den verksamhetsförlagda tiden.

2. Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att studera hur barnen kommunicerar med varandra när de kan välja mellan att tala på sitt modersmål och/eller på svenska. Syftet är även att studera hur pedagogerna arbetar med barnens språkutveckling och om de uppmuntrar att barnen hjälper varandra via modersmålet. Frågeställningarna är följande:

- Hur kommunicerar barn med annat modersmål än svenska när de kommunicerar med varandra på en förskola med svenska som huvudspråk?
- Hur kommunicerar pedagogerna språkutvecklande med barn som kan lite eller ingen svenska?

3. Forskningsöversikt och teoretisk förankring

3.1 Teoretisk förankring

I följande uppsats kommer Vygotskijs, Sterns och Ladbergs teorier användas för att analysera samspelen barn emellan. Detta då de skrivit mycket om samspel, barn som lär av varandra och hur de utvecklas och blir de individer de är.

Lev Vygotskij beskriver barns utveckling, individuellt och i grupp. I kommande studie undersöks hur barnen använder sina språk med varandra men även hur pedagogerna bemöter språken, hur de beskriver och arbetar med språken som finns på förskolan. Hans teorier om har därför varit till hjälp under skrivandet av uppsatsen.

Språkmässigt beskriver Vygotskij att barn redan visar reaktion på röster under sin första levnadsmånad och under det första året visar de att de vill ha en social kontakt genom att göra gester och jollra (Vygotskij, 1999).

Vygotskij beskriver att individer utvecklas i situationer eller i mötet med människor som erbjuder något nytt, som individen inte redan kan (Strandberg, 2006).

Vygotskij menar att barn är nyfikna, vill upptäcka och lära sig. De upptäcker barn gör i samarbete med vuxna, när en vuxen instruerar eller visar, kan barnet senare utföra på egen hand utan instruktioner (Evenshaug & Hallen, 2001). Vygotskij kallar detta ett dialogiskt samarbete. Pedagogerna ger barnet stöd och hjälper det så att barnet kan öka sin kompetens på egen hand (a.a).

Hur barn uppfattar ordens betydelse ändras under deras utveckling (Vygotskij, 1999). Barn lär sig nya ord hela tiden och behöver uppmuntran för att veta att ordet de sagt har fått rätt innebörd och att de har uttalat det rätt. ”Ju mer barnet får sällskap, uppmuntran och vägledning i sina strävanden desto mer utvecklas självförtroendet och tilliten för den egna förmågan” (Brodin & Hylander, 2000:73). Detta gäller i allt lärande och i detta fall när det gäller språkinläring, gäller det både små barn som lär sig prata på sitt

modersmål och barn som lär sig ett nytt språk. Strandberg skriver att de förskolor som skapar många situationer för samspel barn emellan, men även mellan pedagog och barn ger barnen en stabil grund för sitt fortsatta lärande och sin utveckling (Strandberg, 2006). Vidare skriver Strandberg att barn som ingår i en grupp med bra samspel mellan vuxna samt mellan barn och vuxna tar barnen efter de vuxna och imiterar dem (a.a). Språket spelar roll i det samspel där barn kommer i kontakt med saker de lär sig. Språket har först en social och kommunikativ funktion som sedan övergår till att bli en interaktiv och individuell funktion. Tänkanet bidrar till lärandet och sociala interaktioner hjälper till att utveckla både språket och tänket (Strandberg, 2006).

Utifrån Sterns teorier beskrivs att barn lär sig på olika sätt och reagerar på olika sätt under sitt lärande, ett barn kan studera någonting länge innan det försöker sig på uppgiften själv, ett annat vill försöka direkt utan att lyssna på pedagogen först, hos vissa barn behöver man väcka lusten. Det svåra kan vara att urskilja vilket barn som behöver utmaning (Brodin & Hylander, 2000). Barnets vilja att lära sig och klara av mer styrs av lusten och de positiva känslorna bidrar till utveckling (a.a, 2000). En utmaning i förskolan är att ta vara på barns skapande och lek då det är ett sätt att uttrycka sig på ett icke verbalt sätt, det blir ett annat sätt för barnen att kommunicera på (a.a, 2000).

Sterns teorier handlar om hur barn utvecklas och blir de individer de är. Hans teori är att en individ påverkas av arvet, biologin, psykologin och miljön under sin utveckling (Brodin & Hylander, 2000). Det är viktigt att pedagogerna i förskolan ser varje individ och försöker hjälpa barnet att utveckla just sina speciella förmågor. Barn som ingen ser har svårt för att utvecklas. ”Det kompetenta barnet är beroende av samspelet med andra för att utveckla sin kompetens till fullo” (a.a:21). Vuxna påverkar barnens utveckling genom att ligga ett steg före.

Den vuxne lägger sig vid den översta gränsen för barnets förmåga och ger barnet draghjälp i sin utveckling. Det här förhållningssättet från de vuxna gäller inte bara i kontakten med spädbarn. De flesta pedagoger i förskolan gör intuitivt eller medvetet precis på samma sätt. Man bemöter barnen som om de vore på en nivå där de alldeles snart kommer att vara och stimulerar på det sättet barnet att sträcka sig mot den övre gränsen av sin förmåga (a.a:23, 24).

Stern tar upp betydelsen av de vuxnas närvaro för barnen. ”Barn behöver vuxna som finns på plats och är uppmärksamma på vad som händer, som ingriper när det behövs

och låter bli när det inte behövs” (Brodin & Hylander, 2008:43). Barnens relationer till pedagogerna är lärande relationer. Tillsammans kan de undersöka det som finns runt om och pedagogens berättande skapar intresse och nyfikenhet hos barnet. När barnet upptäcker vill det visa och berätta om det för andra barn, och de vuxna (a.a).

”Barn som är nollställda, uttryckslösa och tysta upplevs som svåra att tona in. Vad ska man tona in till?” (Brodin & Hylander, 2008:78) Här behöver man som vuxen att försöka hitta barnet, skapa en kontakt. Kontakten blir annorlunda beroende på situationen, ibland kan lite skoj och bus få barnet att bli uppmärksam igen. Ibland behöver det bara sitta en stund med en arm runt sig, sitta tillsammans med någon (a.a). Även i de språkliga situationerna kan detta hända. Det är då viktigt att ge barnet den tid de behöver enligt exemplet ovan. Dessa ögonblick skapar även en relation mellan individerna och kan bidra till att barnet får en bra minnesbild eller känsla av en situation, som kan stanna kvar i minnet och hjälpa barnet även senare i livet (Stern, 2005). Författarna nämner även den tysta kommunikationen. Barn som tillbringat mycket tid tillsammans kan ofta kommunicera med endast blickar. Det räcker att det ena barnet tittar på det andra, så vet båda vad de ska göra (Brodin & Hylander, 2008). Kommunikationen via ögonkontakt eller minspel är något människor använder sig av hela livet (Stern, 1991).

Ladberg (1996) har i många år studerat flerspråkiga barn. Hon menar att människor från ett annat land får anstränga sig var dag när de ska tala det nya språket, att hitta rätt ord är en stor ansträngning. Därför vill de gärna övergå till sitt modersmål när de har möjlighet, för det pratet sker naturligt, utan ansträngning (Ladberg, 1996). Ju yngre ett barn är desto lättare har det för att lära sig flera språk flytande menar Ladberg (1996). ”Tvååringar kan t.ex. övergå till sitt andra språk om de märker att de inte blir förstådda på det första. Det händer också att barn på 2-3 år spontant översätter eller tolkar åt personer som inte förstår varandra” (a.a:15). Vidare skriver Ladberg (1996) om hur viktig kommunikationen är. ”Alla barn behöver få uppleva att det går att kommunicera. Det är på det sättet ett barn får tillgång till språket” (a.a:26). ”Det räcker inte att ha språket i rummet, man måste ha en kommunikation” (a.a:26) Kommunikationen är en av de röda trådarna i Ladbergs bok och längre fram i boken, benämner hon just förskoleåldern och skriver: ”Behovet av att kommunicera med andra barn kan bli ett avgörande skäl för barn att lära sig ett nytt språk under de här åren. Andra barn blir också språkliga modeller” (a.a:50).

Barn som inte förstår eller kan göra sig förstådda kan bete sig annorlunda och konstigt på grund av detta. I samma bok av Ladberg (1996) berättas det om en pojke som är 2½ år, ny på förskolan men som inte fick något hemspråksstöd i början. ”Han fick ofta raseriutbrott, och det hjälpte inte med personalen försök att trösta eller att använda kroppsspråk. Så småningom lyckades man få tillgång till hemspråkslärare. Hon kunde förklara för pojken vad som hände” (a.a:84). ”Pojken förstod inte vad som hände omkring honom. Saker hände som han inte var förberedd på, och han blev avbruten utan att förstå varför. När han fick ord för vad som hände upphörde hans utbrott. Äldre barn kan förstå att de inte blir förstådda, och de kan vänta på förklaringar, men det kan inte en 2½-åring” (a.a:84). ”Att utsätta barn för ett nytt språk är i sig inget problem. Det är när man tar bort möjligheten att göra sig förstådd på sitt språk som det blir svårt för barnet” (a.a:84).

”Leken är viktig för både modersmålet och svenskan. Om möjligt ska barnen kunna leka omväxlande i sin språkgrupp och tillsammans med svenska barn. Det kräver att de vuxna medvetet styr leken, t.ex. genom att dela upp barnen i lämpliga grupper (a.a:85).

3.2 Tidigare forskning

I Avsnittet Tidigare forskning tar ni del av bland andra Gibbons, Waldemarsson och Evenshaug & Hallen tankar om barns språk och utveckling. Hur leken och pedagogernas arbete påverkar språket i barngruppen.

Att få stöttning i sin inlärningsprocess är en viktig del av att lära sig ett nytt språk, genom att föräldrar och/eller pedagoger stöttar barnen hjälper de dem på väg mot det nya språket (Gibbons, 2010). Samarbetsfaktorn mellan föräldrar och pedagogerna spelar roll för barnens utveckling. Ett positivt och bra samarbete mellan hem och förskola blir positivt för barnens utveckling (Evenshaug & Hallen, 2001). ”Stöttning är en tillfällig hjälp som läraren ger eleverna för att de så småningom ska kunna utföra samma uppgift utan hjälp” (Gibbons, 2010:29). Detta citat gäller inte bara språkinläring, men kan definitivt tillämpas även i den processen. I förskolan möter barnen hela tiden språket i olika situationer. På samlingen kanske pedagogen pratar mest och denna har sitt sätt att

uttrycka sig på, i den fria leken kommunicerar barnen med varandra på sitt sätt, inte bara med det verbala språket, vid matbordet förekommer ett visst språk där barnen ofta berättar vad de har gjort tidigare under dagen eller vad de tycker om maten etc. Gibbons menar att det är när eleverna möter språk i många olika sammanhang som språket utvecklas (Gibbons, 2010).

Barn som inte kan uttrycka sig verbalt eller reflekterande kan ändå ha viktiga saker för sig (Johannesen & Sandvik, 2010). En drivkraft i lärandet består framför allt av att de språkliga verksamheterna anpassas till det enskilda barnets förutsättningar (Liberg, 2006). Barn behöver delta i olika avancerade språksituationer, beroende på deras språkmässiga nivåer. De behöver dock få ta del av mer avancerade situationer för att utveckla sitt språk vidare. De behöver få tillfälle att reflektera, men även att uttrycka sig och höra andra sätt att uttrycka sig på i samspel med andra barn och vuxna (Liberg, 2006). Förmågan att kommunicera innebär att man skapar något gemensamt i kunskap och upplevelse (Evenshaug & Hallen, 2001).

I lek med varandra kommunicerar barn inte bara verbalt utan också med kroppsspråk och gester. De läser av varandra och förstår varandra även om de inte har samma modersmål. Gemensamheten och samspelet med kamraterna gör ofta att ett barn som inte känner sig säker i sitt andraspråk ändå vågar försöka. Kamraterna får dem att känna sig trygga (Gibbons, 2010). Nilsson & Waldemarsson menar att det icke-verbala språket är ett begrepp som innefattar mycket mer än bara kroppsspråket som nämns ovan. Gester, minspel, rörelser och kroppshållning spelar även de en stor roll i den icke-verbala kommunikationen. Med talat språk kan man sätta ord på känslor och tankar, men dessa kan man även se i avsändarens sätt att agera och dennes minspel (Nilsson & Waldemarsson, 2007). De skriver även i sin bok *Kommunikation: Samspel mellan människor* om att språket, både det talade och det icke-verbala påverkas av kulturen. Kommunikationsmönstren är annorlunda från kultur till kultur då olika kulturer har olika sätt att kommunicera och har olika vanor (Nilsson & Waldemarsson, 2007). Gruppuppgifter eller temauppgifter som kräver att barnen talar med varandra kan bidra till att stärka språket hos barn. Genom att planera uppgiften så att alla ska få en chans att säga något eller tycka till, kan kamraternas stöd och/eller förväntan, utan för mycket press, bidra till att ett barn utvecklar språket genom att behöva tala men även genom att barnet får lyssna på de andra i gruppen (Gibbons, 2010). För att tillämpa detta i förskolan behöver man förenkla det betydligt, men genom att till exempel sätta upp en pjäs från en bok man har läst kan varje barn få en egen roll, som passar just dem.

Pedagoger behöver ha en förståelse för det icke-verbala språket. Genom att studera samspel i en grupp kan man då se hur olika rollfunktioner växer fram (Nilsson & Waldemarsson, 2007).

Löken & Melkeraaen (1996) menar att den vuxne kan vara med i leken för att kunna tillföra ord och uttryck (Löken & Melkeraaen, 1996). Precis som Ladberg (1996) menar Löken & Melkeraaen att man bör arbeta målinriktat med barnens språkutveckling och att leken är ett bra sätt för barn att lära sig ett nytt språk (a.a). De menar att en bra struktur och upprepning av dagliga händelser stärker barnen som har det svårt med språket och ger dem en återkommande överblick, men också att det ska vara en naturlig sak att uppmuntra barnen i nuet och i de spontana situationerna som uppkommer under dagen (a.a).

4. Metod och genomförande

4.1 Metodval

För att samla in empiriskt material gjordes observationer med hjälp av filmning och utdelning av enkäter till pedagogerna på förskolan (se bilaga 1).

Valet att observera med filmkamera gjordes för att få ett bredare urval under observationerna och om observationerna gjorts utan kamera hade jag missat en del händelser för att jag hade varit upptagen med att skriva ner det jag såg. Spontana samtal mellan vuxna inträffar oftast i samband med barn och därför beslöt jag mig tidigt att de samtal som fördes med pedagogerna skulle dokumenteras skriftligt. Observationerna var öppna observationer, detta innebär att de som observeras är medvetna om att observatören är närvarande och vem denne är (Alvehus, 2013). Tolkningarna som sedan gjordes av observatören står för den kvalitativa aspekten i undersökningen (a.a, 2013). Med den kvalitativa metoden intresserar sig forskaren för innebörden istället för att fokusera på statistik (a.a).

Utdelningen av enkäterna gjorde att undersökningen fick en kvantitativ inriktning. Detta gjordes för att få ett bredare empiriska material då det omfattade fler personer än om intervjuer hade gjorts. Med enkäternas hjälp kunde alla i personalen delta i undersökningen. Den kvantitativa aspekten ses både i observationerna och i enkäterna, den tittar på om någonting är vanligt förekommande (a.a) och även i filmklippen syntes upprepande beteenden hos en del av barnen.

Samtalen med pedagogerna var spontana samtal som uppstod under filmandet, då pedagogerna själv började titta mer på barnen och deras språk. Jag antecknade vad som hade sagts, men trots det empiriska materialet jag fick via observationerna med filmkameran och samtalen med pedagogerna delade jag även ut en enkät till alla pedagoger på de olika avdelningarna på förskolan. Syftet med enkäten var att ta reda på

hur de uppmuntrar barnen till att prata svenska eller sina modersmål, hur de arbetar språkutvecklande på förskolan och hur samarbetet med modersmålslärarna är.

Enkäten bestod av 8 frågor, där vissa var utformade utefter samtal med pedagogerna på avdelningen som observationerna ägde rum på och vissa tog form då materialet hade gått igenom. Till var fråga lämnades ca ½ sida för pedagogerna att skriva sina svar på. Frågorna formulerades så att pedagogerna var tvungna att skriva så utförliga svar som möjligt på och ville även att de skulle motivera sina svar för att det skulle bli så innehållsrikt som möjligt för mig.

4.2 Urval, genomförande och forskningsetniska överväganden

Undersökningen började med ett besök på förskolan, som är belägen i ett invandrartätt område nära en stor stad, för en möjlighet att bekanta mig med barnen och pedagogerna innan observationerna och för få tillfälle att se hur det var där och om det fanns möjligheter till just det jag vill fokusera på under mina observationer. Barngruppen bestod av ca 16 barn i femårsåldern.

Innan observationerna påbörjades fick barnens föräldrar hem en kort blankett att skriva på. Där förklarades anledningen till observationen och att det bara var observatören som skulle se filmen (se bilaga 2). Under observationstiden uppkom, som tidigare har nämnts, spontana samtal med pedagogerna. Detta kompletterades med en enkät till pedagogerna på alla fem avdelningar på förskolan. Att som pedagog jobba så att barnen får chans att uttrycka sig handlar om att ta varandra på allvar, att ha en gemenskap där alla blir sedda och hörda. Pedagogerna behöver ta in vad barnen säger, inte bara verbalt utan även med kroppsspråk och i leken (Johannesen & Sandvik, 2010) Att se barnen kan jag tänka, i detta område är viktigt för pedagogerna eftersom alla barn inte kan eller kan ha svårt för att uttrycka sig verbalt.

Observationerna verkade som en inspiration till frågorna. Hur förhöll sig pedagogerna till det jag såg? Pedagogerna fick själva välja om enkäten skulle vara anonym. ”Om en enkät är anonym, finns varken namn, nummer eller annan möjlighet till identifiering på den” (Patel & Davidson (2003:70). ”Är enkäten *konfidentiell* betyder det att vi vet vem vi har fått svar från men det är bara vi som har tillgång till de uppgifterna” (a.a:70). För att få så ärliga och raka svar som möjligt både under de spontana samtalen och på enkäterna, valde jag en förskola där jag känner pedagogerna sedan tidigare. Pedagogerna gav mig enkäterna tillsammans avdelningsvis och detta har jag utnyttjat till mitt resultat, utan att nämna varifrån enkäten kommer. När enkäter delas ut menar Patel och Davidson att den möjlighet som finns att motivera individerna till att svara på den är *missivet*. Detta är ett brev som innehåller information om varför undersökningen sker (Patel & Davidson (2003). Eftersom jag kände merparten av pedagogerna sedan innan och de visste varför jag var där skrevs bara ett par rader längst upp på enkäterna om vad och varför jag ville att de skulle fylla i dem, förklaringen till undersökningsområdet berättades för dem då enkäterna delades ut.

Första observationsdagen var jag på plats redan till frukost, de flesta barnen satt tysta under måltiden så den resterande tiden valde jag att komma dit lite senare.

Efter frukosten blev det genast stim och støj och kameran lyckades fånga en del, för mig, intressanta situationer. De flesta barnen delade naturligt in sig i små grupper och ibland var det svårt att bestämma sig för var fokus skulle ligga. Eftersom målet från början var att titta på språket riktades kameran mot de barn som mest använde sig av sitt modersmål, längre in i observeringen försökte jag medvetet att fånga de situationer som innehöll så mycket kommunikation som möjligt. Jag försökte även få med många olika situationer under dagen, eftersom det förekommer olika kommunikationssätt i olika sammanhang. Exempelvis så är samlingarna mer styrda av pedagogerna, medans situationerna vid maten ser olika ut beroende på pedagogen.

4.3 Tillförlitlighet

Då det som observerades kategoriserades för att få en överblick i vad som var intressant i förhållande till frågeställningarna blev materialet smalare och kunde gås igenom mer

noggrant. Detta bidrog till att det kunde fastställas att materialet var rätt för undersökningen som enligt Patell & Davidsson (2003) och även Alvehus (2013) gör att det blir en god validitet. Reliabiliteten i undersökningen är dock inte lika god då enkäterna inte fick det önskade resultatet mångdmässigt. För att få en god reliabilitet hade undersökningen behövts göra i större omfattning. Exempelvis kunde studien ha gjorts på fler förskolor, med samma frågeställningar, enkäter och observationer, då hade reliabiliteten varit högre eftersom materialet hade varit större (Alvehus, 2013).

4.4 Analysförfaranden

Då jag hade samlat på mig material i en vecka satte jag mig ner och gick igenom det. Alla filmklipp studerades till att börja med en gång. Vissa klipp kändes genast mer intressanta än andra och några kunde plockas bort direkt då det inte syntes någonting som var relevant i förhållande till frågeställningen och syftet med undersökningen. Filmklippen hamnade i olika fack beroende på olika kriterier i dem. Dessa var *Hur pedagogerna samtalade med barnen*, *Hur barnen samtalade med varandra i den fria leken* och *Hur samtalet såg ut under samlingsarna och matsituationerna*. Dessa kriterierna uppkom ur frågeställningarna i studien. Efter kategoriseringen av klippen studerades de klippen som hamnat i de olika facken igen, mer ingående. Det blev många pauser i klippen för att kunna anteckna sådant som var intressant, men även här upptäcktes fler bitar som kunde tas bort. Parallellt med detta, utifrån filmklippen formulerades enkätfrågor som jag senare lämnade ut till pedagogerna. Många av klippen har inte tagits med i undersökningen, men allt jag har sett och pratat med pedagogerna om har ändå funnits i bakhuvudet under skrivandet gång.

Att sedan få ihop något bra till resultatet av detta visade sig vara svårare än jag trott. Att jämföra svaren från de olika pedagogerna och sedan ta till sig dessa och kunna använda dem i resultatdelen krävde många genomgångar av både frågor och svar för att resultatet skulle bli sammanhängande. Jag har använt mig av en del citat från enkäterna för att förtydliga pedagogernas tankar om den språkliga situation som råder på förskolan och hur de arbetar med den.

5. Resultat, analys och teoretisk tolkning

I detta avsnitt kommer resultatet från studien presenteras. Den första undersökningen som är gjord av observationer via filmning, denna är gjord på en avdelning där det jobbar tre pedagoger. Den ena undersökning utgörs av svar av pedagogerna på förskolan där undersökningen är gjord. För att få en tydlig struktur i redovisningen av resultaten har pedagogerna döpts till A, B, C, D, E, F och G. Citaten i detta avsnitt är hämtade direkt ur enkäterna. Två av pedagogerna arbetar på samma avdelning och de andra tre på tre andra avdelningar. Totalt gavs femton enkäter ut, men endast fem av de sju enkäterna som blev tillbakalämnade var fullständigt ifyllda.

5.1 Resultat

Resultatet presenteras på det sätt att det är uppdelat i 5.1.1 Observationer och samtal och 5.1.2 Enkäter.

5.1.1 Observationer och samtal

Undersökningen gick inte riktigt som förväntat då jag inte såg det jag från början ville undersöka, men istället syntes många andra intressanta situationer. Ett barn pratade knappt, tre pojkar ville mest leka med varandra och när de gjorde det pratade de endast med varandra på sitt modersmål. De andra barnen på avdelningen pratade på svenska, både med varandra och med pedagogerna.

Tidigt fanns en tanke om att inte fokusera för mycket på samlingarna eftersom uppfattningen om dessa var att de oftast är pedagogstyrda. Trots detta filmades tre samlingar under veckan och när materialet tittades igenom i efterhand syntes mycket mer än vad som var förväntat i just dessa filmklipp. Det syntes tydligt vilka barn som var aktiva, räckte upp handen, pratade och sjöng med, de som var mer inaktiva och mest gjorde rörelser till sångerna men bara sjöng med på enstaka ord eller inte alls, de som aldrig spontant räckte upp handen och ville prata. De tre pojkarna som helst ville prata på sitt modersmål var bland de barnen som inte sjöng med eller sa någonting spontant under samlingarna.

Under en samling satt en av pojkarna och tittade på allt annat och lyssnade inte riktigt på pedagogen, när de sedan skulle sjunga en sång, sjöng han inte med utan la all sin koncentration på att försöka göra rörelserna till sången.

De tre pojkarna observerades lite extra under den fria leken och det framgick av dessa observationer att de vanligtvis lekte med byggmaterialet och satt i ett hörn för sig själva. Det hände inte ofta att något av de andra barnen blandade sig i deras lekar, men när de gjorde det så upptäcktes det att ingen av pojkarna pratade särskilt bra svenska. Detta märktes även när pedagogerna pratade med dem. Under ett tillfälle när de tre pojkarna satt och lekte kom en av pedagogerna in i rummet. Pojkarna märkte inte det först utan fortsatte prata på sitt modersmål. Pedagogen frågade en av pojkarna lite försynt vad han hade sagt när han höjde rösten lite i leken. Då rodnade pojken och började prata på svenska.

Vid ett av samtalen med Pedagog A berättade hon för mig att just dessa barnens föräldrar ville att deras barn skulle prata svenska på förskolan. De pratade mest på sitt modersmål hemma och föräldrarna tyckte att det var viktigt att de pratade så mycket svenska som möjligt under dagarna. Jag använde det som en fråga i min enkät till pedagogerna och fick samma svar på alla de enkäter jag fick in.

En ny flicka, som kommit till Sverige bara några månader innan studien utfördes, pratade nästan inte alls. Hon kommunicerade knappt med de andra barnen och gick mest och höll en pedagog i handen eller stod i ett hörn och grät. Flickan kunde ingen svenska och det fanns inga andra barn med samma modersmål i gruppen. En av pedagogerna berättade att det fanns en pedagog på en av de andra avdelningarna som pratade samma språk som flickan, men att hon inte ville prata med henne heller, utan gick bara och höll henne i handen.

När flickan var ensam med en speciell pedagog gick det lite bättre. En dag hjälpte hon till att duka borden till lunchen och sa efter pedagogen när denna berättade vad det var hon la och satte på bordet, tallrik, gaffel, glas osv.

Utomhuslekarna blev för utbredda för att kunna fånga dem med kameran, likadant blev det tyvärr när de gick iväg och spelade fotboll en förmiddag. Att filma blir svårt när så många barn springer på en så stor yta, när det dessutom blåser lite är blir ljudet i kameran inte så bra. Men jag insåg snabbt att de inte sa så mycket mer än ”passa!” eller ”skjut!”. De hade väl inte tid då de sprang allt vad de kunde efter bollen. Någon annan kommunikation fanns inte heller just i bollspelandet. De sprang så fort de kunde efter bollen, men använde vad jag kunde se, både för stunden och i det lilla jag filmade av

situationen, inte något kroppsspråk för att meddela sina kamrater att de var fria eller ville ha bollen. Det var bara de enstaka orden som upprepades. Det positiva var att de använde svenska och pedagogerna uppmuntrade därför fotbollspelandet.

För var gång klippen tittades igenom insåg jag mer och mer att majoriteten av de här barnen använder sig i första hand av det svenska språket när de kommunicerar med varandra och med pedagogerna.

5.1.2 Enkäter

Av de femton enkäter som lämnades ut kom det tillbaka 6, varav 5 var fullständigt ifyllda. Det positiva var att det fanns svar från fyra av de fem avdelningarna på förskolan. En del svar liknade varandra, men på vissa frågor skilde svaren sig lite mellan avdelningarna. Att detta berodde på att avdelningarna är åldersindelade framgick tydligt i några av svaren, då pedagogerna relaterade något svar till just sin åldersgrupp och avdelning. Bland annat arbetar modersmåls lärarna lite olika på de olika avdelningarna. Pedagogerna var överrens om att barnens föräldrar vill att de pratar svenska på förskolan. Föräldrarna är måna om att barnen ska prata bra svenska när de börjar skolan. Pedagogerna på förskolan ser det som deras uppgift att hjälpa barnen att utveckla sin svenska så mycket inför skolan och framtiden.

På frågan ”Uppmuntrar du barnen att prata på sitt modersmål på förskolan? Om ja, hur gör du det och varför?” svarar Pedagog A att denne gjorde varken eller, pedagogen kunde enstaka ord på några andra språk och dessa användes om det behövdes. Pedagog B och C låter barnen tala på sitt modersmål ”när de leker för att de ska känna sig trygga” Pedagog C skriver också i sitt svar att ”Jag uppmuntrar dem dock att tala svenska eftersom det är det språk som alla barn och de vuxna förstår.” Pedagog B skriver ett liknande svar: ” Vi pedagoger måste se till att barnen pratar och utvecklar sin svenska. Därför måste de även leka mycket ’på svenska’.” Pedagog D svarar ”Nej! Vårt uppdrag är att alla våra barn ska ha en god svenska när de slutar hos oss!” Pedagog E skriver: Det händer. Då för att om andra modersmål är

representerade vid tillfället, så enbart i stöttande syfte, t.ex. om något nytt barn behöver förklaring! Är det bara aktuellt modersmål representerat så ibland för att stötta, ibland för identifikation. Även för respekt, Jag respekterar deras- de lär sig respektera andras. Pedagog F har bara svarat ett enkelt ”Nej” på frågan och pedagog G svarar så här: ”Ja, om det är situationer där de vill göra sig förstådda- språket trygghet innan man känner sig trygg i gruppen. Stärker deras självkänsla.”

De flesta svaren grundar sig i att det är okej att barnen pratar på sitt modersmål då det kan stärka dem både som individer och i deras språk samt få dem att känna sig trygga, men pedagogerna ser det som sin uppgift att hjälpa barnen att få en stark svenska.

Den andra frågan på enkäten är om pedagogerna anser att det är viktigt att barnen använder alla sina språk på förskolan eller om de bara ska prata svenska på förskola och modersmål hemma. Pedagog A tycker att det är en del av barnens och deras identitet. ”Många av barnen kan bara prata på dess modersmål, och då tycker jag det extra viktigt att de får prata sitt modersmål tills de känner sig trygga att börja använda och prata svenska.” Pedagog C, D och F anser att barnen bör prata övervägande svenska under tiden de är på förskolan då det är viktigt för dem att lära sig svenska inför skolan. Pedagog E skriver: ”Handlar det om identifikation/trivsel/rolig stund eller något annat stöd så ja. Annars stjäl vi tid där barnen hade kunnat få svenska-träning!” Pedagogerna B och G har inte besvarat denna fråga.

Pedagogerna verkar överlag anse att det är bra att barnen talat på både modersmålet och på svenska. Dock vill de alla att barnen övergripande ska tala på svenska på förskolan.

På fråga tre, om hur föräldrarna ställer sig till att barnen ska prata svenska på förskolan har pedagogerna A, B, C, E och F svarat att de vet att föräldrarna vill att deras barn pratar så mycket svenska som möjligt på förskolan. Ped B skriver: ”Ja, de vill att barnen ska prata svenska. Svenska språket är viktigt för våra föräldrar. Att svenskan ska bli ett starkt, välutvecklat språk. Pedagog D skriver lite annorlunda, ”Av erfarenhet vet jag att de vill att deras barn ska ha en god svenska för barnets bästa.

Enligt pedagogerna vill föräldrarna på denna förskola att barnen pratar så mycket svenska som möjligt de timmarna de är på förskolan.

Pedagogerna B och F har inte svarat på fler enkätfrågor efter denna.

På frågan om pedagogerna uppmuntrar barnen att prata på sitt modersmål när det kommer ett nytt barn tillförskolan har besvarats lite olika. Pedagog A, B, D och E menar att det kan vara skönt för barnen att i början få prata på sitt modersmål. Pedagog C skriver att barnen får välja själva och att det naturligtvis är ok att prata på sitt modersmål om barnet inte kan någon svenska. Pedagog F menar att de inte uppmuntrar barnen att prata på modersmålet. På frågan om det är viktigt att barnen blandar sina språk svarar pedagogerna övergripande att många barn gör kodväxlingar. Ibland blir det rätt och ibland fel, men det rättar oftast till sig.

Att barnen talar på sitt modersmål när de är nyanlända till Sverige är självklart för pedagogerna. Det är bara en av sex som anser att de inte uppmuntrar barnen att tala på deras modersmål. Även om föräldrarna vill att barnen ska prata svenska så mycket som möjligt stärker det barnen att tala på sitt modersmål.

Den sjätte frågan ”Hur är samarbetet med modersmållärarna?” Blev besvarad på många olika sätt. Pedagog A, B och F svarar att modersmållärarna jobbar både integrerat och enskilt med ”sina” barn. ”Det beror lite på vem som kommer”. Där Pedagog C jobbar har de precis fått modersmålsstöd och de har bara varit där ett par gånger. Pedagog D och E ser inte att modersmållärarna jobbar särskilt pedagogiskt och att samarbetet inte är särskilt bra. De menar att modersmållärarna oftast sitter med ”sina” barn.

”Hur arbetar ni språkutvecklande på avdelningen?” lyder nästa fråga. Pedagog A svarar: Allt vi gör är för att barnets språk ska utvecklas. Det är mycket repetition och konkretisering. ”Sånger, sagor, vardagssituationer, allt görs med en tanke på språket. Vi tar hjälp av personal som är tvåspråkig om det finns.” Pedagog C skriver; ”Jag kan inte direkt säga att vi arbetar isolerat med språkutveckling varken med svenska eller modersmål. Det är nått som integreras i precis alla aktiviteter vi gör under hela dagen.” Pedagog D skriver likt pedagog A; Vi arbetar medvetet med språket. Hur pratar vi vuxna till barnen? Berätta och lyssna på varandra utan att bli avbruten, ger dem tid att få prata färdigt. Mycket sång och ramsor. Rimspelel m.m. Personalen pratar mycket med barnen och är närvarande där barnen är, benämner allt och barnen måste svara, ej nicka

med huvudet.” Pedagog E skriver ” Gällande modersmål enbart genom att förklara ett ord med modersmålets dito. Svenska, genom att använda ett så rikt och nyanserat språk som möjligt, hela tiden. Benämna allt som händer. Leka med ord/ språk. Uppleva. Pedagog F skriver: Pratar mycket med barnen, läser sagor. Modersmålet pratar de med modersmållärarna.

Pedagogerna jobbar medvetet med språket hela dagarna. De konkretiserar, upprepar och tänker på hur de talar till barnen. De använder ett nyanserat språk och vill att barnen svarar på tilltal genom ett talat språk och inte kroppsspråk.

Frågan Vad finns det för för/nackdelar med att barnen pratar på sitt modersmål på förskolan? har fått olika svar. Pedagog D och F svarar att barnen inte lär sig tillräckligt med svenska. Ped. F skriver att det blir missförstånd mellan barn och personal om de inte kan svenska. Pedagog D skriver: ”Att de pratar lite på sitt modersmål med en kompis eller modersmålläraren är ok. Ju mer svenska de får ju bättre blir det svenska språket! Ex. Har haft ett par barn som ej talat eller har haft lärare till deras modersmål, talade utmärkt svenska.” Pedagog A: ”Nackdel kan vara att vissa barn i språklig minoritet känner sig utanför. Fördelar är att barnens ordförråd växer.” Pedagog C skriver: ” Om man tänker att målet är att alla ska lära sig ”bra” svenska så är det klart att modersmålet är ”ivägen”. Det säger sig självt på något vis att det är svårare att lära sig två språk samtidigt än bara ett. Däremot är modersmålet så stor del av deras sociala & kulturella vardag så det är såklart otroligt viktigt. Detta är en verklighet som är svår att hantera, men det är ju bara så...”

Pedagog E: Fördel; tidigare nämnda svar, identifikation etc. Nackdel; Det stjälar tid från svenskinlärning. Svenskan är viktig för varje minut, eftersom förskolan ofta är enda stället där barnen får chans att använda/ träna svenska.

Pedagogerna ser det överlag som att det är mest nackdelar med att barnen pratar på sitt modersmål, då det ”stjälar tid från svenskan” men ser ändå att det är viktigt att det är viktigt att de får utrymme att tala på modersmålet när det behövs. Pedagog A har en intressant tanke med språklig minoritet och sitt andra påstående om att ordförrådet växer.

Näst sista frågan lyder: Hur arbetar du/ni för att barnen ska få höra och prata så mycket svenska som möjligt?

Samtliga pedagoger (A, C, D, E och F) svarar att de är intresserade av vad barnen har att säga, uppmuntrar dem till att prata på svenska, pratar med dem och benämner allting i olika situationer. Även sagor, rim och ramsor kommer som svar igen här.

Sista frågan: Hur upplever du det med barnen, väljer de helst att prata svenska eller sitt modersmål? När väljer de att prata svenska respektive sitt modersmål? Varför är det så här tror du? Pedagogerna A, C och E ser alla att barnen pratar svenska när de pratar med pedagogerna, men att barnen i den fria leken gärna talar på sitt modersmål med sina kamrater.

Pedagogerna D och F svarar att nästan alla barn väljer att tala svenska, men att det förekommer att de talar på sitt modersmål i leken.

5.2 Teoretisk tolkning

Vygotskjis teorier om samspel och utvecklandet som sker med barnen i samband med samspel med både barn och vuxna (Strandberg, 2006). Pedagogerna här använder sig hela tiden av samspelet för att påverka språket i olika situationer som uppstår under dagen på förskolan. Ett exempel på detta är pedagogen som dukade bordet med den nya flickan. Flickan fick pedagogens fulla uppmärksamhet när de var ensamma och vågade då prata och upprepade vad pedagogen sa.

Även Stern lägger stor vikt vid samspelet och relationerna mellan pedagog och barn. ”Det kompetenta barnet är beroende av samspelet med andra för att utveckla sin kompetens till fullo” (Brodin & Hylander, 2000:21). ”Den vuxne lägger sig vid den översta gränsen för barnets förmåga och ger barnet draghjälp i sin utveckling” (a.a:23). De vuxna på förskolan använder sig av ett nyanserat språk för att barnen ska utöka sina kunskaper i det svenska språket. De lyssnar och talar mycket med barnen i olika situationer. I klippen från samlingarna ser man att pedagogerna pratar tydligt med barnen och de lyssnar på vad barnen har att säga i sina kommentarer eller svar på pedagogernas påstående eller frågor.

Att de tre pojkarna mest kommunicerar på sitt modersmål går emot vad både pedagogerna och deras föräldrar vill, men som Ladberg skriver så är det bra att barnen ibland kan leka på sitt modersmål. Som Stern menar i det första citatet ovan är barnen beroende av samspelet med andra för att utvecklas och det är pedagogernas uppgift att lägga sig på den övre gränsen för barnets förmågor. Kanske behöver pedagogerna styra deras lek så att fler barn blir inblandade. Gibbons menar att ett bra samspel och gemenskap kan leda till att även det barn som är osäker på sitt andraspråk vågar försöka (Gibbons, 2010:40). Enligt Löken och Melkeraaen (1996) ska pedagogerna inte bara styra lekarna utan även delta i dem. Detta såg jag inte mycket av under min undersökning, men pedagogerna arbetade med språket på så många andra sätt under dagarna så detta var kanske ett medvetet val för att allt skulle kunna sjunka in hos barnen, framför allt de barn som hade det lite extra svårt med svenskan.

Samarbetet mellan föräldrarna och pedagogerna på observationsavdelningen har jag inte tagit med i min undersökning, men pedagogerna på förskolan intygade att de och föräldrarna är överrens om att barnen ska prata så mycket svenska som möjligt på förskolan. Evenshaug och Hallen beskriver att ett bra samarbete mellan hem och förskola är positivt för barnens utveckling (Evenshaug & Hallen, 2001). Alltså är det positivt för barnen att pedagogerna och föräldrarna är överrens, även om detta påverkar barnen på så sätt att pedagogerna måste styra deras lekar lite mer.

6. Diskussion och slutsats

6.1 Resultatdiskussion

Undersökningen har visat att pedagogernas arbete skiljer sig lite beroende på avdelning, men arbetet för att utveckla barnens svenska har de alla gemensamt. Att arbeta språkmedvetet tror jag inte bara är viktigt just här utan även på etniskt heterogena förskolor i landet och att arbeta för barns utveckling känns extra viktigt för mig som blivande pedagog. Genom att använda sig av nya ord och ett varierat språk i vardagen gör att barnet kan utveckla ett intresse för språket som senare kan bidra till ökad lust att använda sig av det till exempel via läsning och skrivande. Läsning ger i sin tur ett större ordförråd och en annan förståelse för språket, det berikar livet språkmässigt.

Naturligtvis spelar föräldrarnas roll in. Just denna förskolas föräldrar vill att barnen ska ha ett starkt svenskt språk med sig då de börjar skolan. Detta påverkar pedagogerna på förskolan, de får lite press på sig, men samtidigt så märks det på pedagogerna att de vill göra så mycket de kan för barnens språkutveckling eftersom de vet att de flesta barn bara pratar svenska de timmar de befinner sig på förskolan. När de är hemma pratar de ofta på sitt eller sina modersmål. Föräldrarna är antagligen själva medvetna om detta då de gärna säger till pedagogerna att de vill att barnen pratar svenska under dagarna. Brodin och Hylander menar att barnen hela tiden behöver uppmuntran och försäkring om att de har sagt och uttalat rätt (Brodin & Hylander, 2000) och här är det pedagogerna som är stöttningen när det gäller det svenska språket.

Resultatet av undersökningen har gjort att jag har fått svar på mina frågeställningar. Observationerna har gett mig empiriskt material som har svarat på frågan om hur barn med olika modersmål kommunicerar med varandra i en förskola med svenska som huvudspråk. Jag har sett, genom observationerna, att barnen övervägande kommunicerar genom att använda sig av det svenska språket. I en större undersökning kunde det funnits fler observationer, exempelvis en på varje avdelning för att få mer empiriskt

material med större variation. Det är möjligt att resultatet då hade sett annorlunda ut beroende på materialet.

Frågan om hur pedagogerna arbetar språkutvecklande har trots att alla enkäter inte kom tillbaka kunnat sammanställas till hur det övergripande arbetas på förskolan. Hade alla femton enkäter kommit tillbaka istället för endast sex hade svaren troligtvis varit fler och mer varierande, det hade kunnat bli en sammanfattning som såg annorlunda ut än den gör nu. Då hade även resultatet sett annorlunda ut. Det skulle även kunna vara så att även om alla enkäter hade lämnats in, hade svaren fortfarande sett likadan ut och resultatet hade inte påverkats. För att få in alla enkäter skulle de lämnats ut i ett tidigare skede av undersökningen och frågeställningarna hade kunnat vara mer varierande.

Samtalen med pedagogerna kunde definitivt varit fler och längre, men här tror jag det hade underlättat att vara en person till. Att observera barn och prata med pedagoger samtidigt hade varit lättare med fyra ögon istället för två. Skulle undersökningen göras igen hade tiden troligtvis disponerats annorlunda för att få ett mer omfattande resultat. Tiden i barngruppen och tiden för att sammanställa observationer och enkäter hade behövt var längre.

6.2. Slutsats

I resultatet av studien ses tydligt en koppling mellan observationerna och svaren på enkätfrågorna. Pedagogerna arbetar språkutvecklande på förskolan och strävar efter att barnen har en god svenska när de slutar på förskolan för att börja i skolan. Kommunikationen sker via språket och då i första hand genom det svenska språket. De vuxna är medvetna om att vissa barn behöver mer stöd än andra vad det gäller att utveckla det svenska språket, men att även de barn som pratar flytande svenska behöver nya språkliga utmaningar för att utveckla sitt språk och sitt sätt att kommunicera med andra människor. Modersmålet ser de som en tillgång men de ser helst att barnen håller sig till svenska eftersom det är det gemensamma språket på avdelningarna och förskolan. I Skolverket (2010) står det att både barnens modersmål och det svenska språket ska stärkas på förskolan.

De flesta i den barngrupp som observerade pratade svenska både under den fria leken och under samlingar, måltider etc. Där fanns vissa undantag, barn som bara pratade på

svenska när det fanns en pedagog i närheten. Just i detta fall kunde dessa barn inte uttrycka sig särskilt bra på svenska vilket bidrog till att de pratade på sitt modersmål i den fria leken. Skulle dessa barn någon gång leka med andra barn pratade de på svenska. Under min observationstid såg jag att det svenska språket var det kommunikationssätt som användes på avdelningen, barnen använde sig inte så mycket av gester, ögonkontakt, pekningar, knuffar eller andra sätt att kommunicera på när man inte förstår varandra verbalt. Med undantag för den nya flickan pratade alla mycket med varandra och pedagogerna uppmuntrade till samtal, både spontana och sådana som var mer styrda, till exempel vid samlingarna. Pedagogerna verkar ha en gemensam grundtanke om hur de ska arbeta språkutvecklande med barnen på denna förskola. De flesta är positivt inställda till att barnen använder sitt modersmål när de behöver det även när det ligger utanför deras modersmålsträning

Modersmålet används både som kommunikation barn-barn och barn-vuxen på förskolan. Modersmåls lärare eller pedagoger med annat modersmål än svenska stöttar och tolkar. Även barnen hjälper varandra att kommunicera vilket pedagogerna tycker är positivt, då barnen behöver känna att de är med och blir sedda. Pedagogerna använder sig av ett nyanserat språk när de talar med barnen. De är där barnen är och leker med språket. Sagor, sånger, ramsor och rim används inte bara i samlingar utan under hela dagen. De strävar efter att barnen ska få med sig så mycket svenska som möjligt från förskolan.

Löken och Melkeraaen menar att en bra struktur och upprepning av dagliga händelser stärker barnen som har det svårt med språket och ger dem en återkommande överblick, men också att det ska vara en naturlig sak att uppmuntra barnen i nuet och i de spontana situationerna som uppkommer under dagen (Löken & Melkeraaen, 1996).

Pedagogerna och modersmåls lärarna jobbar olika beroende på avdelning. Några pedagoger verkar tycka att det är synd att modersmåls lärarna inte jobbar mer samspelt med dem, vilket i mina ögon är en fråga att ta upp med förskolechefen för att få ett så bra samarbete pedagoger emellan som möjligt, vilket påverkar deras relationer med barnen.

Undersökningen har bidragit till ökad insikt och kunskap om två- eller flerspråkiga barn, mycket genom tips från pedagogerna, men även genom enkäterna och framför allt genom litteraturen som använts. Den kan ge en inblick till eftertanke och inspiration om hur pedagogerna på förskolan kan förbättra sitt arbete med barn med svenska som andraspråk. Studien ger en möjlighet för förskolan i fråga att reflektera över hur de jobbar. Se över vad de kan ändra på och bli bättre. Samarbetet med modersmåls lärarna skulle t.ex. kunna förbättras om man ska gå efter enkätsvaren. Andra förskolor i samma eller liknande område kan också ta del av undersökningen för att få inspiration eller eftertanke.

6.3 Metoddiskussion

I början av studien fick frågeställningarna ändras, då situationen på förskolan såg annorlunda ut än det som skulle undersökas. Detta har påverkat undersökningens gång och gjort att det, om än i ett tidigt skede, blivit en omställning i tankegångarna. Infallsvinkeln i observationerna fick ändras, ändå har det under arbetets gång känts som att det har fokuserat mer på just modersmålet än kommunikationen som frågeställningarna syftar till. Att observera med hjälp av en filmkamera var intressant och roligt och även om det tog mycket tid att gå igenom alla filmklipp i efterhand, fångar man otroligt mycket när man filmar. När man dessutom tittar på klippen upprepade gånger lägger man märke till saker man först inte alls har sett. På detta sätt resulterade undersökningen i mer än bara det jag var ute efter via min frågeställning och mitt syfte. Att ta del av hur pedagogerna jobbar via enkäter sida var inget jag var bekant med sedan innan, men även om det tog tid att sammanställa dem resulterade de i välskrivna svar som var lätta att använda sig av.

Fördelarna med att känna pedagogerna, vilket här var fallet, kan vara att de är mer öppna och kan känna sig mer avslappnade under diskussionerna. Likadant med barnen, känner man dem så är det inget konstigt med att man är där och tittar, filmar och ställer frågor. Eftersom jag inte kände alla barn på just denna avdelning hälsade jag på, som

jag tidigare har skrivit, på förskolan en dag innan observationerna sattes igång. Enligt Patel och Davidsson (2003) kan observatörens närvaro i gruppen påverka gruppens sätt att vara. Det är därför bra att vänta med att börja observera tills beteendet har återgått till det vanliga. Nackdelarna med att känna pedagogerna kan vara att det blir för avslappnat och att det blir lite skvaller vid intervjuerna. Nackdelarna med att känna barnen när man ska observera, med eller utan filmkamera, är att barnen gärna vill ha ens uppmärksamhet om de känner en väl, om de till exempel är vana vid att se personen som observerar i en fröken-roll, kan det vara svårt för barnen att i början inse att personen i fråga inte är där för att delta i dagen utan bara för att titta. Detta kan distrahera en från att fokusera på det man vill se.

För att hamna i situationer som kunde svara på mina frågeställningar lade jag mina observationer på en förskola som endast bestod av barn med svenska som andra språk eller med föräldrar som har svenska som andraspråk.

Naturligtvis svarade jag barnen när de ställde frågor till mig under den tid jag tillbringade med dem, men för övrigt ingick jag inte i barnens lekar och samtal, utan observerade bara. För att barnen skulle få tillfälle att bekanta sig med mig hälsade jag på en dag innan jag påbörjade mina observationer. Alvehus menar att det finns risk för deltagareffekt av observatören om denne integrerar för mycket med de som observeras, men om observatören inte integrerar med de deltagande så tänker de efter en stund inte på att observatören är närvarande (Alvehus, 2013).

Ladberg har forskat om barn med flera språk i många år och min uppfattning av henne efter att ha gjort undersökningen är att hon har rätt i mycket, även om det kan vara så att situationen har ändrats lite sedan hon skrev sin bok 1996. Det finns fler människor i Sverige med utländskt påbrå idag än för drygt femton år sedan. Kanske en nyare forskning hade sett lite annorlunda ut. Det kan vara så att pedagogerna idag är mer medvetna om hur de ska arbeta språkutvecklande, vilket hade kunnat påverka en ny undersökning.

Referenslista

Alvehus Johan, (2013) *Skriva uppsats med en kvalitativ metod: En handbok*. Stockholm; Liber AB.

Brodin Marianne & Hylander Ingrid, (2000) *Att bli sig själv- Daniel Sterns teori i förskolans vardag*. Stockholm: Liber AB.

Evenshaug, Oddbjørn & Hallen, Dag, (2001) *Barn- och ungdomspsykologi*. Lund; Studentlitteratur AB.

Gibbons, Pauline, (2010) *Stärk språket stärk lärandet: Språk- och kunskapsutvecklande arbetsätt för och med andraspråkselever i klassrummet*. Stockholm: Hallgren & Fallgren Studieförlag AB.

Johannesen, Nina & Sandvik, Ninni, (2010) *Små barns delaktighet och inflytande – några perspektiv*. Stockholm: Liber AB.

Ladberg, Gunilla, (1996) *Barn med flera språk*. Liber Utbildning AB.

Liberg, Caroline, (2006) *Hur barn lär sig läsa och skriva*. Lund: Studentlitteratur AB.

Löken, Aud & Melkeraaen, Åse (1996) *Fånga språket! När svenska är barnens andra språk*. Runa Förlag AB

Nilsson, Björn & Waldemarsson, Anna-Karin, (2007) *Kommunikation: Samspel mellan människor*. Lund: Studentlitteratur AB

Skolverket 2010 <https://www.skolverket.se/regelverk/laroplaner-1.147973> (Hämtad 2017-05-07)

Stern, Daniel N, (1991) *Ett litet barns dagbok*. Bokförlaget Natur och kultur, Stockholm

Stern, Daniel N, (2005) *Ögonblickets psykologi: Om tid och förändring i psykoterapi och vardagsliv*. Bokförlaget Natur och kultur, Stockholm

Strandberg, Leif (2006) *Vygotskji i praktiken: bland plugghästar och fusklappar*. Nordstedts Akademiska Förlag.

Svensson, Per-Gunnar & Starrin, Bengt, (2007) *Kvalitativa studier i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur AB.

Patel, Runa & Davidson, Bo, (2003) *Forskningsmetodikens grunder: Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur AB.

Bilaga 1

Hej!!

Jag studerar till lärare och ska nu skriva mitt examensarbete.

Detta ska handla om hur barn använder sitt språk för att hjälpa varandra med ett annat språk.

För att se så mycket som möjligt av detta behöver jag filma barnen på Kråkan. Det är bara jag som ska titta på det, ingen annan, och jag kommer INTE att använda barnens namn i min text!

Är det okej att jag filmar ditt barn?

Mvh Jenny

Ja, det är ok

Underskrift:

.....

Bilaga 2

Hej

Jag har observerat till mitt examensarbete inne på Kråkan i förra veckan och nu skulle jag behöva er hjälp med att svara på lite frågor kring det jag har tittat på. Tyvärr jobbar jag själv och har därför inte tid över till intervjuer. Jag ber er därför svara så utförligt som möjligt på mina frågor.

Tusen tack!

mvh Jenny

- Uppmuntrar du barnen att prata på sitt modersmål på förskolan? Om ja, hur gör du detta och varför?
- Anser du att det är viktigt för barnen att använda alla sina språk på förskolan? eller ska de bara prata svenska på förskolan och sitt/sina modersmål hemma? Motivera!
- Vet du hur föräldrarna känner för svenskan? Vill de att barnen pratar svenska på förskolan?
- När det kommer ett nytt barn till avdelningen, uppmuntrar ni då de andra barnen till att prata med det nya barnet på modersmålet? Varför?
- Är det och i så fall varför, viktigt att barnen blandar sina språk?
- Hur är samarbetet med modersmålslärarna? Arbetar ni integrerat eller plockar de ut "sina" barn? Har ni "samma" tankar kring språket och verksamheten?
- Hur arbetar ni språkutvecklande på avdelningen? Både när det gäller svenskan och med barnens modersmål.
- Vad finns det för för/nackdelar med att barnen pratar på sitt modersmål på förskolan?
- Hur arbetar du/ni för att barnen ska få höra och prata så mycket svenska som möjligt?

- Hur upplever du det med barnen, väljer de helst att prata svenska eller sitt modersmål? När väljer de att prata svenska respektive sitt modersmål? Varför är det så här tror du?